

ընդհանուր հոգակ վայելող ուսումնարաններ, որոնք չեն յիշատակուած. բացի այդ ընդհանուր կրթական հաստատութիւնները նոյնպէս գուրկ չեն նաեւ գեղարուեստական առարկաների դաստառութիւնից:

Այս ամենը պարզ ապացոյց է, որ Ամերիկացու հոգակ վայելող գործնական կեանքը բոլորովին արդելք չէ, որ այդ կեանքը զարդարուած լինի նաեւ գեղարուեստի այսինքն մարդու սրտին, հոգուն խօսող արուեստի արդիւնքներով: Եւ այդ կողմից Միացեալ-Նահանգները Եւրոպայից սովորելու շատ քան ունին ի հարկէ. քանի որ Եւրոպան ունի հարուստ անցեալ, մինչդեռ ներկայ գեղարուեստական կրթութեան վերաբերմամբ՝ նախանձելու տեղիք չունին:

Վանական.

Ս Ա Ր Կ. *

ՋՐՈՅՑ ՆԱԴԱՐԻ.

Խորին գիշեր լինելով, ես մի մօմ վառելի և ձեռով պաշտպանելով լոյսը՝ մտայ չին պարտէզը:

Հինգ տարի և մինչև անգամ աւելի էր, որ ոչ ոք չէր մտել այդտեղ, բացի գուցէ որ և է գողից, պտուղների հասած ժամանակը: Ճեմելիքները անյայտացել են անպէտք բոյսերի տակ. խաղողի որթերը կորել են բարձրացած եղինջների մէջ, փշերը խեղդում են հաղարջներին և ծառից վայր ընկած չոր ձիւղերը ձայնթայթում են իմ օտների տակ... Ես առաջ եմ գնում. խոնաւ գիշեր է, լռութիւն, ամայութիւն, միայնութիւն, — և ես անտառի աղբաւ խորհրդաւոր ահ ու գողով եմ համակուած:

Ես հասայ մռռանք: Յամառ բանալին ձագռում է ժանգոտած փականքի մէջ. ես դժուարութեամբ քաշում եմ ծանր դուռը, որ կարծես օդահան մեքենայով է փակած, — և ներս եմ մտնում...

Յանկարծակի երեւցած լոյսից, որ ցօլացրեց դաժը, մի ընդհանուր իրարանցում յառաջ եկաւ. լոյսը փարատեց ժողովարանի խաւարը, և մի ամբողջ դարշելի ցեղ, սարսափելի սարդերի մի ամբողջ համր խումբ՝ դուրս, շարժուում և խելագարի նման փախչում են, կարծես մի տատանուող սև արև լինին, և շտապով նետուում են դէպի անկիւնները:

Բոլորը թագնուեցան, բոլորն անյայտացան:—Միայն մէկը այդ հրէշներից, ամենամեծը՝ Թաւամազ, սարսափելի արհամարհել էր փախուստը: «Ես մնացել էր իւր տեղում անշարժ, սեւին տալով սպիտակ պատի վրայ, իւր ութը յաղթանդամ թաթերի վրայ կանգնած:

Նկատեալ նա նայում և սպասում է ինձ, — կարծես կռուի է կանչում...

Մաքիցս աւելի շուտ ձեռք պտտախանեց: Մոմը, ինչպէս մի հորիզոնական ուղղութեամբ բռնած նիզակ՝ բորբոքեց յամառին. նա ձթթում օդը ուղում և — վայր է ընկնում...

Եւ մինչ ոսկրներիս մէջ ուղեղը ստուած նայում եմ սարդի մահուան դէմ մղած վերջին կռուին, ես լսում — այո, ես լսում եմ հաստատաւ իմ ականջով, — իմ սպանածի ոգու ձայնը, որ ինձ ասում է.

« Ես քեզանից ոչինչ չեմ ուզում, քեզ համար ոչինչ չարժեք եմ ծառայում եմ քեզ ձրիարար, ինչպէս քո բոլոր հաւատարիմ դաշնակիցները, և դու ասում ես ինձ, անհանգիստ մարդ:

« Ես ինձ համար դործ էի շինել ազատել քեզ ձանձներից և մեղքներից, որ կուտէին քեզ, եթէ ես չլինէի. ես տալիս եմ քեզ այնքան, որքան կարող եմ. քո ամառուան գիշերների հանգստութիւնը, — և փոքր ինչ առաջ ես կանգնեցրի փաղոյ մօրմին, որ գնում էր քո ամենասիրելի երեխային անողորմ ժահով սպանելու...

« Բայց դու ինձ աղեղ ես համարում, և իրաւունք ունիս որովհետեւ ինքդ այդքան գեղեցիկ ես, իմ ծառայութեանց փոխարէն դու աներկիւղ սպանում ես ինձ, և իրաւունք ունիս որովհետեւ դու ինձանից ուժեղ ես:

« Սպանիչ, ցած, ապերախտ, — անմիտ: Թարգմ. Զ. Յ:

ԱԶԳԱՅԻՆ

ՄԱՄՈՒԼ ԵՒ ԵԿԵՂԵՅԻ:

Մամուլի արած յառաջագիմութիւնն այսօր լուսաւորուած երկրներում այնքան մեծ է, որ հասարակական ամէն մի հաստատութիւն և ամէն մի գործիչ պէտք է հաշիւ տայ նրան և աչքի առաջ ունենայ, Ինչպէս որ ամէն մի գէնք առհասարակ, այսպէս և մամուլը հնարուած է մարդկանց անձն և իրաւունքը պաշտպանելու համար, սակայն ճիշդ այնպէս, ինչպէս դաշոյնը մարդասպանի և աւաղակի ձեռքին պաշտպանողական գէնք չէ, այլ անիրաւութեան և յանցագործութեան օժանդակիչ միջոց, այդպէս էլ այսօր մամուլն ունի իւր ի շարք գործ գնողներ ի դասակարգը: Ինչպէս որ գէնքի ի շարք գործ գնողները դասակարգեր են բաժանուում, այդպէս էլ մամուլի

* L'Araignée, par Nadar.

